

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשס"ג, 2003
מספר השאלון: 905061
לנבחנים אקסטרניים – 43

חיבור עברי והבנה

לעולים חדשים

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – הבנה – (14+36) – 50 נקודות
פרק שני – חיבור – (50×1) – 50 נקודות
סה"כ – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: מילון עברי-לועזי/עברי ו/או מילון עברי-עברי, לפי בחירת התלמיד.
- ד. הוראות מיוחדות: 1. רשום את מספר השאלה בראש כל תשובה.
2. שים לב לכתב, לכתיב ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רישום טיוטות כלשהן על דפים מחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה! רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

פרק ראשון – הבנה (50 נקודות)

בפרק זה 11 שאלות. עליך לענות על כולן.

הבנת קטע (36 נקודות)

קרא את הקטע שלפניך, וענה על כל השאלות 1-10 שאחריו.

מדוע אנשים כותבים על קירות?

(גרפיטי)*

(מעובד על פי מאמר מאת ר' רחמים, קשר עין, אלול תשס"א - תשרי תשס"ב)

- פסקה א מדוע אנשים מרשים לעצמם לכתוב על קירות של בניינים, על עמודים, על חומות עתיקות, על מצבות ואפילו על עצים? מה מניע אותם לכל כך רכוש ציבורי ולהשחית אותו או לפגוע בשרידי עבר שאין להם תחליף – מוֹרְשֵׁת דורות? **
- פסקה ב לאחרונה פורסם ספר בשם "גרפיטי", המנתח כתובות קיר שונות ואת הסיבות לכתובתן. אפילו כתובות בבתי ספר הועתקו ונחקרו. מִסְפָּר זה אפשר ללמוד על סיבות שונות המניעות אנשים לכתוב על קירות. אם כן, מדוע אנשים עושים זאת?
- פסקה ג ראשית, הכתיבה היא אמצעי תקשורת, ובאמצעותה אדם מוסר לאדם אחר, לקבוצת אנשים או לציבור הרחב מידע כלשהו. כך למשל כותבים חברי תנועת הצופים או "החברה להגנת הטבע" כתובות כמו "לֵךְ בכיוון הַחֵץ ←".
- פסקה ד 10 כתובות רבות משמשות גם לביטוי רגשות. לעתים מוצאים כתובות כאלה על קירות בתי ספר: "נשבר לי!" או "כאן בית חרושת לציונים". הודעות נפוצות אחרות הן מסוג "יוסי אוהב את ציפי" או "מוטי הוא חמור גדול!". מעניין שכתובות מסוג זה נמצאו גם על קירות בעיר העתיקה פּוֹמְפֵי שבדרום איטליה, עיר שנקברה במאה הראשונה לספירה בגלל התפרצות הר געש. בחורבות פומפי שנחשפו במאה ה-19 נמצאו כתובות קיר עתיקות: "לוקיוס אוהב את פריסקילה", "טרבוניוס הוא חמור".
- פסקה ה 15 כמעט כל אדם שואף בעמקי לבו להתפרסם ולהיות מוֹנְצָח, ולו רק כזיכרון. כתובות שנרשמו במקומות מפורסמים ובולטים, כגון על פֶּסֶל שנעשה לזכר גיבור או מאורע חשוב, על קיר באתר היסטורי או על ראש הר, נותנות לכותבים הרגשה של "חיי נֶצַח". מי שעבר בתעלת קורנתוס ביוון, בוודאי ראה את כתובות הענק שנרשמו על הקירות שבצדי התעלה. אלה שכתבו אותן ודאי היו צריכים להיעזר בסולמות חבלים כדי לרשום אותן, כלומר, הם היו מוכנים אפילו לסכן את חייהם לשם כך.
- פסקה ו 20 השאיפה לנצחיות גורמת לאנשים לפגוע ביופיים של אתרים היסטוריים, פגיעה המעידה על גסות ובורות. כך, לדוגמה, בחר חייל חסר אחריות לכתוב את שמו דווקא על קיר ארמונו של הורדוס בּמְצָדָה. מנהל החפירות באותה תקופה, פרופסור יגאל ידן, מצא את המֶלְכֶלֶךְ ותבע אותו למשפט. השופטים הטילו עליו עונש מאסר של חצי שנה, "למען יִרְאוּ וְיִירְאוּ".

* גרפיטי – ציורים וכתובות שאנשים כותבים במקומות ציבוריים שונים.
** מוֹרְשֵׁת דורות – ירושה מן הדורות הקודמים.

- פסקה ז כתובות רבות הן גם דרך לביטוי מְחָאָה או התנגדות חברתית או לתעמולה פוליטית, ובכלל זה כתובות כמו "חושבים ירוק", "צו פיוס", "לחם, עבודה" ועוד.
- פסקה ח כמו כתובות הגרפיטי גם שְלֵטִי הענק של הפרסומת המסחרית פוגעים בנוף ובסביבה. 30
- מהשקיעה – העיניים נתקלות בשלטי חוצות, המפרסמים למשל סבון זה או אחר, וכך הורסים את חוויית הטיוול בטבע.
- פסקה ט לְמִרְאָה שלטי החוצות המְכַעֵרִים את הטבע והסביבה ולְמִרְאָה כתובות הקיר הפוגעות באתרים היסטוריים, מתעורר הרצון לקרוא לאנשים לְרַסֵן את תאוות הפרסום ולמצוא דרכים אחרות אל הַנְצָח. 35

ה ש א ל ו ת

1. **העתק** למחברתך כל אחד מן המשפטים א-ד שלפניך, והשלם אותו. (8 נקודות)
 - א. לפי פסקה _____, אנשים כותבים גרפיטי כדי _____.
 - ב. לפי פסקה _____, אנשים כותבים גרפיטי כדי _____.
 - ג. לפי פסקה _____, אנשים כותבים גרפיטי כדי _____.
 - ד. לפי פסקה _____, אנשים כותבים גרפיטי כדי _____.
2. בשורות 13-15 מוזכרת העיר פוֹמְפֵי.

הסבר לָשֶׁם מה הכותב מביא את הסיפור על פומפיי. (3 נקודות)
3. קרא את שלושת המשפטים שלפניך, המסומנים באותיות א-ג.
 - א. הספר "גרפיטי" מדגיש בעיקר את השיטות (טכניקות) שבהן השתמשו לכתובה על קירות.
 - ב. אלה שכתבו את הגרפיטי על הקירות בצְדֵי תעלת קורִינְתוֹס עשו זאת בלי מאמצים.
 - ג. השאיפה להנציח את עצמם גורמת לאנשים לפגוע באתרים היסטוריים וביצירות אמנות.

העתק למחברתך רק את האותיות, וכתוב ליד כל אות "נכון" או "לא נכון", על פי תוכן הקטע. (3 נקודות)
4. בפסקה ח הכותב מזכיר את שלטי הענק של הפרסומות.

במה שלטים אלה דומים לכתובות הגרפיטי? (2 נקודות)

5. א. מהו היחס של הכותב לתופעת הגרפיטי? (2 נקודות)
 ב. הבא מהקטע שלוש הוכחות לדבריך (ציין את מספרי השורות של כל אחת). (3 נקודות)

6. בפסקה **ב** הכותב:

- (1) עונה על השאלות המובאות בפסקה א.
- (2) מזכיר מחקר על התופעה שבה הקטע עוסק.
- (3) מביא דוגמה לבעיה המוצגת בפסקה א.
- (4) מְפָרֵט סיבות לתופעה שבה הקטע עוסק.

העתק למחברתך את התשובה הנכונה.

(3 נקודות)

7. למה או לְמִי בקטע מכוונות המילים המודגשות בקו?

- (1) אותם (שורה 2)
- (2) זאת (שורה 6)
- (3) ובאמצעותה (שורה 7)
- (4) כאלה (שורה 10)
- (5) אותו (שורה 25)

(5 נקודות)

8. לפניך שני טורים, א'-ב'.

טור ב': תפקידים של מרכאות

טור א': ביטויים מהקטע

(1) "החברה להגנת הטבע" (שורה 9)	—	לשון אירונית, לעגנית
(2) "יוסי אוהב את ציפיי" (שורה 12)	—	ציווי
(3) "חיי נָצַח" (שורה 18)	—	העתקה מדויקת (ציטוט) של הדברים
	—	ציון שם (של מוסד, ספר, שיר וכו')

העתק למחברתך את שלושת הביטויים (1)-(3) מטור א'.

לצד כל ביטוי, **העתק** מהרשימה שבטור ב' את התפקיד המתאים למרכאות של אותו ביטוי.

שים לב: בטור ב' יש תפקיד אחד מיותר!

(3 נקודות)

9. לפניך שני סעיפים, א-ב, ובכל אחד מהם שאלה.

לכל שאלה מוצגות ארבע אפשרויות תשובה, (1)-(4).

העתק למחברתך רק את האותיות המסמנות את הסעיפים, וליד כל אות כתוב את התשובה הנכונה, על פי ההקשר בקטע.

א. מהי משמעות הביטוי "למען יראו וייראו" (שורות 25-26)?

(1) כדי להופיע לפני הציבור.

(2) כדי להעניש את הציבור.

(3) כדי להעמיד בניסיון את הציבור.

(4) כדי להזהיר את הציבור.

(נקודה וחצי)

ב. מהי משמעות הביטוי "לְרֶסֶן תֵּאוּוּהָ" (שורה 34)?

(1) לעודד רצון חזק.

(2) להבין רצון חזק.

(3) לשלוט ברצון חזק.

(4) לגלות רצון חזק.

(נקודה וחצי)

10. "הם היו מוכנים אפילו לסכן את חייהם **לשם** כך" (שורה 21).

העתק למחברתך את מילת הקישור שיכולה להחליף את מילת הקישור "**לשם**".

(1) בשביל

(2) למרות

(3) נוסף ל

(4) בדומה ל

(נקודה אחת)

11. קרא את הקטע שלפניך, והשלם בו את המילים החסרות (1)-(14).
העתק למחברתך את המספרים (1)-(14), וכתוב ליד כל מספר את המילה שהשלמת.
 (14 נקודות)

האם אפשר לְחַזוֹת* רעידות אדמה?

(מעובד על פי כתבה מאת י' גולן, מעריב, י"ז בשבט תשס"ג, 20/1/2003)

- מאז ראשית ההיסטוריה האדם מנסה להילחם בתופעות טבע קשות, הגורמות להרס ולחורבן. במשך אלפי (1) _____ פגעו רעידות אדמה בהרים ובכפרים, וגרמו לנזקים (2) _____. אלפי בני אדם נהרגו כתוצאה מכך. בימינו, למרות ה (3) _____ הטכנולוגית האדירה, היכולת של האדם להגן על עצמו מפני (4) _____ טבע כאלה היא עדיין קטנה מאוד.
- פרופסור בלאונשטיין מאוניברסיטת בן-גוריון (5) _____ שמצא דרך לְחַזוֹת רעידות אדמה ולהתכונן (6) _____. הוא המציא מערכת לוויינים** שיישלוחו לחלל ויקלטו שינויים שקורים על פני כדור (7) _____. הלוויינים האלה ישדרו נתונים על השינויים למחשב שנמצא על הקרקע.
- (8) _____ הפרופסור, ההמצאה שלו תאפשר לדעת בדיוק רב (9) _____ ואיפה תתרחש רעידת אדמה. יתרון נוסף של (10) _____ זו הוא שאפשר לְחַזוֹת בעזרתה את רעידת האדמה זמן (11) _____ לפני שיקרה האסון. כיום אפשר להזהיר מפני רעידת אדמה רק עשרים שניות (12) _____ שהיא מתרחשת. בניסוי שערך הפרופסור הוא הצליח לְחַזוֹת את רעידת האדמה כשבעים שעות לפני שהיא (13) _____ !
- המומחים לרעידות אדמה אינם בטוחים שמערכת ה (14) _____ תפעל בצורה מדויקת כל כך, והם חושבים שיעבור עוד זמן רב עד שנוכל להיות בטוחים שהיא יעילה.

* לְחַזוֹת – לדעת מראש.

** לוויין – מְתַקֵּן הנשלח אל החלל, נמצא בחלל במסלול קבוע, ויש בו מכשירים למטרות תקשורת, מחקר ועוד.

פרק שני – חיבור (50 נקודות)

כתוב חיבור, בהיקף של עמוד אחד בערך, על אחד מהנושאים 12-14.

12. "גרפיטי" וחופש הביטוי

יש הטוענים כי לכל אדם יש זכות להביע את דעותיו ואת רגשותיו בציבור בכל דרך הנראית לו, זאת בתנאי שאינו פוגע ברכוש או ברגשות של אנשים אחרים. כתוב חיבור, ובו תביע את דעתך בנושא זה. נמק את דעתך, והבא דוגמאות לדברך.

13. להגשים חלום...

במעבר לארץ חדשה נתקלים בקשיים מסוגים שונים. לפעמים קשיים אלה מונעים הגשמה של חלומות ושאיפות. כתוב חיבור, ובו תאר שאיפה או חלום שלך. הסבר את הקשיים המפריעים לך להגשים את השאיפה או החלום, וכתוב באילו דרכים, לדעתך, אפשר להתגבר על קשיים אלה.

14. זכויות מיוחדות לעולים חדשים

בישראל כל עולה חדש מקבל עזרה מן המדינה, אך יש המתנגדים למתן עזרה זאת. כתוב חיבור, ובו תביע את דעתך בשאלה: האם יש לתת זכויות מיוחדות לעולים חדשים כשהם מגיעים לארץ? נמק את דעתך, והבא דוגמאות מניסיוןך האישי.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך